

DACIAI ÉS MOESIAI PÉNZEK.

*

PÓTLÉK AZ ÉJSZAKGÖRÖGORSZÁGI
ÓKORI PÉNZEK CORPUSÁHOZ.

ÍRTA

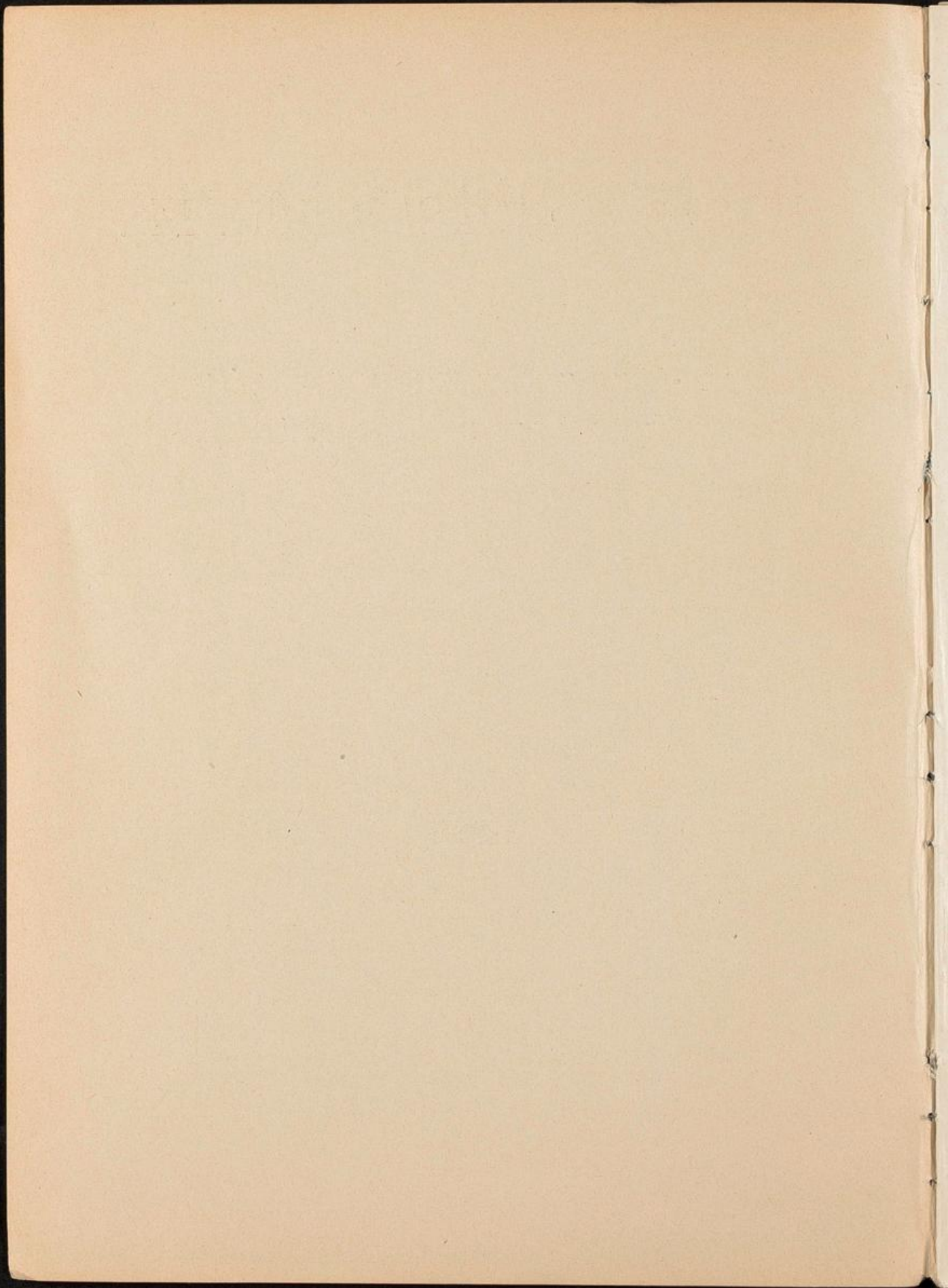
GOHL ÖDÖN.

BUDAPEST

HORNÝÁNSZKY VIKTOR CSÁSZ. ÉS KIR. UDVARI KÖNYVNYOMDÁJA

1906

DACIAI ÉS MOESIAI PÉNZEK.

*

PÓTLÉK AZ ÉJSZAKGÖRÖGORSZÁGI
ÓKORI PÉNZEK CORPUSÁHOZ.

ÍRTA

GOHL ÖDÖN.

BUDAPEST

HORNÝÁNSZKY VIKTOR CSÁSZ. ÉS KIR. UDVARI KÖNYVNYOMDÁJA

1906

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

PHYSICS 351

LECTURE 1

LECTURE 2

LECTURE 3

LECTURE 4

LECTURE 5

LECTURE 6

LECTURE 7

LECTURE 8

LECTURE 9

LECTURE 10

LECTURE 11

LECTURE 12

LECTURE 13

LECTURE 14

LECTURE 15

LECTURE 16

LECTURE 17

LECTURE 18

LECTURE 19

LECTURE 20

LECTURE 21

LECTURE 22

LECTURE 23

LECTURE 24

LECTURE 25

LECTURE 26

LECTURE 27

LECTURE 28

LECTURE 29

LECTURE 30

berlini tud. akadémia kiadásában még 1898-ban megjelent Éjszaktörög-ország ókori pénzei corpusának¹ első félkötete, mely Dácia pénzeit és Moesia pénzeinek egy részét tárgyalja² és 2108 éremfajnak leírását foglalja magában, a változatok izeszámitása nélkül, melyek az egyes fajokhoz „Abweichungen“ címen vannak csatolva, ugyanazon folyószám alatt. E korszakalkotó munka a lehető legnagyobb gonddal és minden hozzáférhető múzeum, sőt egyes magán-gyűjtemények anyagának, továbbá a régibb és újabb irodalom adatainak fölhasználásával készült. A változatok is a legnagyobb részletességgel vannak benne felsorolva. Szintúgy az illető érem nagyságára és súlyára vonatkozó beszerzett adatok is. A dolog természetében, nem pedig a tudós szerkesztő és munkatársai odaadó munkásságában rejlik az oka, hogy ez a corpus minden reáfordított gond dacára sem teljes és hogy már több pótlék³ jelent meg különböző folyóiratokban, melyek a „corpus“-ból — rövidség kedvéért nevezem így — hiányzó fajokat és változatokat tárgyalják.

A magyar nemzeti múzeum éremtára különösen gazdag sorozatát bírja a dáciai és a viminaciumi érmeknek. A corpus előmunkálatainál az idézett kötet szerzője 1891-ben személyesen föl is használta a gyűjtemény akkori anyagát, azóta azonban ezen sorozatok nagyon meggyarapodtak, megkétszereződtek, részint újabb szerzeményekből, részint pedig az évtizedek előtt — midőn a corpus által hangsúlyozott nagy részletesség még ismeretlen volt nálunk — a törzsgyűjteményből kicsatolva félretett érem-anyag révén, melyből, midőn ezen év folyamán az idevágó sorozatoknak a corpus alapján való új meghatározását és rendezését foganatosítottam, tömérdek becses új változatot soroztam vissza a törzsgyűjteménybe. Dáciai és viminaciumi érem-sorozatunk ezek folytán 300 darabra növekedett. E gazdag sorozatnak Pick művében benn nem foglalt ismeretlen éremfajait és változatait kívánom itt közétetni; hozzájuk csatolván néhány szükséges helyesbítést és az egyes éremfajok anyagára, nagyságára és súlyára vonatkozó adatot, szintén a m. nemz. múzeum sorozatai alapján.

Utóbbiakra nézve meg kell jegyezmem, hogy Pick az érmek bronz vagy réz anyagát különbség nélkül K-val (= Kupfer) jelezi, pedig míg a dáciai és viminaciumi pénzek legnagyobb része, főképen a nagyobb méretű sestertiusoké vörösréz-ből (vagy vöröses bronzból) készült, addig a sugárkoronás fejű kisebb dupondiusok kevés kivétellel (pl. Picknél a 84. sz.) sárga bronzból verettek, de még a sestertiusok közt is találtam sárga bronz példányokat. A legkisebb fajta as-ok viszont vörösréz vagy vörösbronz anyagból készültek.

¹ Die antiken Münzen Nord-Griechenlands, unter Leitung von F. Imhof-Blumer herausgegeben von der kgl. Akademie der Wissenschaften. Band. I. Dacien und Moesien, bearbeitet von Behrendt Pick. Berlin, Druck und Verlag von Georg Reimer. 1898.

² Die antiken Münzen von Dacien und Moesien. Bearbeitet von Behrendt Pick. Erster Halbband. Berlin, Georg Reimer. 1898. Nagy 8°, I—XV. és I—518. lap, I—XIX. képtáblával.

³ Dr. N. Vulič: Römische Münzen von Viminacium (Num. Zeitschrift 31. 1899), 387—390. l. (A pancsovai Weifert-féle gyűjtemény s a belgrádi múzeum anyagából való érmek). — Dr. N. Vulič: Prägungen der Dacia und von Viminacium Num. Zeitschrift 34. (1902), 139—141. l. (a Weifert-féle gyűjtemény anyagából). — Josef Brunsmid: Unedierte Münzen von Dacien und Moesien im kroatischen Nationalmuseum in Agram. (Num. Zeitschrift 30. (1903.) 205—220. l. — D. E. Tachella: Monnaies de la Mésie inférieure (Supplément au Corpus) Rev. Num. 1902. p. 368—374. és folyt. Rev. Num. 1903., 203—220. l. — Buletinul (Bukarest) 1904., 11. l.

Az érmek súlya felől Pick az egyes felsorolt példányok súlyainak közlésével világosít föl. E példányok néha 4–5 grammnyi súlykülönbséget mutatnak. Sajnos azonban, hogy nagyon sok pénzfajnál egyáltalában semmiféle súlyadatot nem nyújt. Szükségesnek tartottam ennél fogva mindazon példányaink súlyadatait is közzétenni, melyek lényegesen új rekordot alkotnak a súly maximumának vagy minimumának megállapításához. (L. pl. a 80. és 107. számot, alább.)

Az érmek nagyságát két irányban szoktam mérni, még pedig az előlapot tekintve előbb függőleges, aztán vízszintes irányban, ez adja meg a pontos nagyságot, mert az antik érmek nem pontosan kerek alakúak, hanem a két irányban gyakran több milliméternyi különbséget mutatnak.

Pick figyelmét kikerülte egy technikai jelenség is; az t. i., hogy úgy a dáciai mint a viminaciumi dupondiusok mindkét lapjának közepe táján egy-egy, $\frac{1}{2}$ – $1\frac{1}{2}$ mm. átmérőjű kis kerek mélyedés látható; hasonló jelenséget egyéb moesiai meg más görög bronzpénzekben, különösen a Ptolemaeos-ok egyiptomi pénzein is tapasztalunk. Minthogy e mélyedések sem a lapka, sem a bélyeg mértani középpontjában nincsenek, azonfölül mert az elő- és hát-lapon nem szemköztiek egymással, továbbá mert csakis a dupondiusokon fordulnak elő Viminaciumban, nem állhat meg Max Bahrfeldtnek az „Antike Münztechnik“-ben megkísérelt magyarázata, hanem ezen dupondiusoknál a többi, akár kisebb, akár nagyobb pénznemekétől eltérően alkalmazott különleges gyártási eljárásra kell következtetnünk.

Ikonografiai szempontból is találtam új megjegyzésekre anyagot. Így Philippus senior viminaciumi 108. sz. (e sorozatban 68. sz.) pénzeinek egyes példányai a rendes és ismert arcképtől teljesen eltérő, más koponyaalkatú és arcformájú arcképet viselnek, ami legalább is olyan fontos eltérés, mint a feliratban nyilvánuló apróbb változatok.

Az alábbi lajstrom szerkesztésénél úgy jártam el, hogy teljes, vagyis részletes éremleírást csak ott adtam, ahol vagy Pick leírásának helyesbítéséről van szó, vagy pedig akár a feliratban, akár a képben új, a corpusban nem található fajt vagy változatot teszek közzé. — Ezekkel szemben mindazon esetekben, a midőn csak a felirat beosztásában (a megszakításokat kis függőleges vonallal jelezve), vagy az anyag eltérő mivoltában rejlő új változatot közlök, továbbá a lényegesen eltérő maximális vagy minimális súlyok felsorolásánál elégségesnek tartottam az egyszerű hivatkozást a corpus megfelelő folyószámára a különbséget alkotó részlet rövid jelzésével, tettem pedig ezt a hely tetemes kiméltése szempontjából és mert aki ezen éremcsoportokkal tüzetesen kíván foglalkozni, úgysis szükségképen csakis a corpuszal kezében dolgozhat.

DÁCIA.

Philippus senior.

Az 1. sz.-hoz (Pick szerint).

1. Réz, 25 mm., 12.92 gr. Jól fentartott példány.

A 4. sz.-hoz.

2. PROV | INCIA DA | CIA beosztással.
Réz, 29.5 mm., 17.49 gr.

A 7. sz.-hoz.

3. PROVI | N CIA DACIA beosztással.
Réz, 26 mm., 13.10 gr. (megviselt példány).
4. PROV | INCIA D A CIA beosztással.
Réz, 28 mm., 15.75 gr.
5. (Fiatalos mellképpel.) PROV INCIAD A CIA beosztással.
Réz, 28–27 mm., 13.24 gr. (elég jó fentartású).

A 9. sz.-hoz.

6. PROV | INCIA DACIA beosztással. — Réz, 26·5—26 mm., 13·75 gr.
7. PROVI | NCIA DACIA beosztással. — Réz, 27—26 mm., 14·38 gr.

A 13. sz.-hoz (helyesbítés).

8. IMP M IVL PHILIPPVS AVG Koszorús mellkép j. páncélban, köpenyvel.

PROVINCIA DACIA s a szelvényben AN · II ·
Hosszúruhás nő ül (?) b., koszorút tartó sas és oroslán közt, fején frig sapkával. Jobb kezében két, rézsút balfelé lefelé irányuló párhuzamos vonalkával ábrázolt tárgyat, (vagy csészét, vagy kalászokat) tart, balkezében pedig XIII számjegyet viselő zászlót. Baloldalt szabadon áll egy zászló, melyen V számjegy látható.

Réz, 30 mm., 17·15 gr.

Megjegyzendő még, hogy a nő inkább állani látszik, hanem alacsonyabb termetű, Pick szerint ellenben ül!

A 16. sz.-hoz.

9. PRO | VIN | CIA D ACIA beosztással (az AN után nem látszik a pont).
Réz, 27—27·5 mm., 14·55 gr.
10. PROV | INCIA D A C I A beosztással.
Réz, 26—27 mm., 9·60 gr. (jól föntartott példány).
11. PROV | INC | IA DACIA beosztással (az AN után nincs pont).
Réz, 27 mm., 15·12 gr. — Másik példány: 27—26 mm., 11·63 gr.
12. PROV | INCI | A DACIA beosztással (az AN után nem látszik a pont).
Réz, 26 mm., 10·70 gr.
13. PROVI | NCI | A DACIA beosztással (az AN után nincs pont).
Réz, 28 mm., 15·27 gr.
14. PROVINC | IAD ACIA beosztással.
Réz, 27—28 mm., 14·62 gr.
15. Mint az előbbi, de az AN után nincs pont.
Réz, 26—28 mm., 14·10 gr.

(Valószínű, hogy a felsorolt változatok egy részén az AN utáni pont nem kopás folytán tűnt el, hanem már eredetileg hiányzott róluk)

16. IMP M IVL PHILIPPVS AVG Koszorús mellkép j. páncélban, köpenyvel. (A mellkép a szokottól eltérő típusú, hosszúkásabb arccal.)

PROVNICI | A DACIA s a szelvényben AN III (úgy látszik, hogy pont nélkül). Hosszúruhás nő, frig sapkával a fején, balfelé fordulva áll, egy koszorút tartó sas és egy oroslán közt, melyek feléje haladnak. A nő jobb kezében görbe kard, balkezében XIII feliratú zászló, tőle balra szabadon álló zászló, mely V feliratot visel. (= B-típus).

Réz, 28 mm., 14·92 gr.

Otacília.

A 18. sz.-hoz.

17. MARCIA OTACI | LIA SEVERAAVG és PROV | INCIA DACIA beosztással.
Réz, 28—29 mm., 15·25 gr.
18. MARCIA OTACI | LIA SEVERA AVG | PRO | VINCA DACIA s a szelvényben AN · I · (a pontok nem látszanak). (B-típus).
Diadémós mellkép j. ruházattal.
Réz, 27 mm., 15·87 gr.

A 20. sz.-hoz.

19. MARCIA OTACI | LIA SEVERA AVG és PROV | INCIA DACIA beosztással.
Réz, 27·5—27 mm., 16·04 gr.
20. Az előlapon OTACIL | IA s a hátlapon PROV | INCIA DA CIA beosztással.
Réz, 27·5—28 mm., 15·31 gr.
Megjegyzendő, hogy Otacilia mindig kis diadémmal a fején jelenik meg úgy dáciai, mint viminaciumi pénzein. Ezt Pick nem említi.

Philippus iunior.

A 27. sz.-hoz.

21. Réz, 27·5—28 mm., 14·25 gr.

Decius.

A 36. sz.-hoz.

22. Egyenetlen nagyságú és rendetlenül rakott betűkkel az előlapon és PROV | INC | IA D | ACIA beosztással s AN IIII évszámmal (pont nélkül).
Réz, 26—26·5 mm., 14·78 gr.

A 38. sz.-hoz.

23. PROVIN | C | IA DACIA beosztással.
Réz, 28—30 mm., 17·67 gr.

A 39. sz.-hoz.

24. PROVIN | IA DACIA beosztással.
Réz, 25—27 mm., 13·47 gr. (hiányos? példány).

A 40. sz.-hoz.

25. PROVIN | C | IA DACIA beosztással.
Réz, 25·5—26 mm., 13·04 gr. — 26—29 mm., 13·94 gr.
26. PROVIN | IA DACIA beosztással.
Réz, 26—25 mm., 11·35 gr. (kopott).

Etruscilla.

A 42. sz.-hoz.

27. PROVI | NC | IA DACIA beosztással.
Réz, 25—26·5 mm., 10·67 gr. (Szép példány.)

A 45. sz.-hoz.

28. PROVIN | C | IA DACIA beosztással.
Réz, 29·5—27 mm., 13·36 gr. (kopott).

Etruscus.

A 46. sz.-hoz.

29. PROVIN | IA DACIA beosztással.
Réz, 25 mm., 4 mm. vastag, 15·54 gr.

Hostilianus.

A 47. sz.-hoz.

30. C VAI HOST M QVINTVS C Mell- | PROVIN | IA DACIA s a szelvényben AN
kép j. páncélban, köpenyvel. | V (B-típus).
Réz, 28·5—30 mm., 13·24 gr.

A 48. sz.-hoz.

31. C VAI HOST M QVINTVS C Mell-
kép j. páncélban, köpenynyel.

Réz, 27—26 mm., 14·38 gr.

PROVIN | C | IA DACIA s a szelvényben AN
V Hosszúruhás nő áll balfelé fordulva, ko-
szorút tartó sas és oroszlán közt, melyek
feléje haladnak. Fölemelt jobbjaiban gallyat,
balkezében hosszú pálcát (sceptrum) tart.
(= D-típus.)

Gallus.

A 49. sz.-hoz.

32. PROVI | N | CIA DACIA beosztással. A kard igen kurta és keskeny.
Réz, 24—26 mm., 9·28 gr. (jó föntartású példány).

Az 52. sz.-hoz.

33. PROVIN | CIA DACIA beosztással és úgy látszik, AN V- évszámmal, (vonalkával
a V után).

Réz, 26 mm., 10·53 gr. (kopott példány).

(Magánkézben láttam egy 27—26 mm. és 11·09 gr. példányt.)

Volusianus.

Az 53. sz.-hoz.

34. PROV | IN | CIADACIA beosztással.

Réz, 26—25 mm., 10·07 gr. (kopott szélű).

Valerianus.

A 64. sz.-hoz (helyesbítés).

35. PROVI | N | DA | CIA beosztással.

Réz, 27—23 mm. 9·73 gr.

Pick csak a 13, 23, 38, 39, 40, 45, 48, 49, 53, 54, 58 és 64. sz. dáciai fajoknál
említi a nemzeti múzeum („Budapest“) példányait.

Ezen fősoroltakon kívül bírja a m. nemz. múzeum még az 1, 2, 4, 7, 8, 9, 16, 18
20, 27, 28, 29, 36, 42, 46, 47, 52 és 57. számú dáciai pénzeket is.

VIMINACIVM (MOESIA SVPERIOR).

Gordianus III.

A 76. sz.-hoz.

36. PMS C | OL VIM beosztással.

Réz, 31—32 mm., 18·20 gr.

37. IMP CAES M ANT GORDIANVS AVG
Koronás mellkép j. páncélban, kö-
penynyel, de a többi példánytól
eltérően, a dúsán ráncolt köpeny
nem a háton, hanem a mellen lát-
ható.

Réz, 30·5 mm., 18·84 gr.

P M S C | OL VIM s a szelvényben AN · I · I ·
Hosszúruhás nő áll balfelé fordulva, egy
bika s egy oroszlán közt, melyek feléje for-
dulva haladnak. (= A-típus.)

A 77. sz.-hoz.

38. Sárga bronz, 23 mm., 7.58 gr. (CO | L beosztással és AN II évszámmal. Másik példány: 22 mm., 6.30 gr.

Valamennyi példány sárga bronzból van és mindkét lapjuknak közepén kis kerek mélyedés látható. Ezt a két jelenséget Pick nem állapította meg a leírásnál.

A 78. sz.-hoz.

39. C | OL beosztással és AN .I.I. évszámmal.
Vörösréz, 21 mm., 5.15 gr.

A 79. sz.-hoz.

40. Réz, 30–31 mm., 20.85 gr.
41. Páncél és köpeny nélküli mellképpel és mindkét lapon köröskörül visszakalapált szélekkel.
Réz, 30 mm., 19.17 gr.
42. A páncél mellén a Victoria koszorúja biztosan látható, a pálmaág pedig valószínű.
A beosztás ez: C | OL s az évszám AN .I.I.I.
Réz, 29 mm., 18.31 gr.

A 80. sz.-hoz.

43. IMP CAES M ANT GORDIANVS | P M S CO | L VIM s a szelvényben AN
AVG Koszorús mellkép j. páncél- | .I.I.I. évszám. (A-típus.)
ban, köpenynyel.
Sárga bronz, 23–22 mm., 5.93 gr.

A 81. sz.-hoz.

44. C | OL beosztással, 29.5–31.5 mm., 18.87 gr. — Másik példány: 29.5–30 mm.,
20.54 gr.
45. CO | L beosztással, 30 mm., 18.10 gr.
46. IMP GORDIANVS PIVS FEL AV- | P M S C | OL VIM s a szelvényben AN
GVST Koszorús mellkép j. pán- | .I.I.I. (A-típus.)
célban, köpenynyel.
Réz, 30–30.5 mm., 18.77 gr.

A 83. sz.-hoz.

47. C | OL beosztással. — Réz, 30 mm., 22.10 gr.
48. CO | L beosztással.
Réz, 28–29 mm., 17.51 gr.
49. C | OL beosztással. — Saucé!

A 84. sz.-hoz.

50. Réz, 26–25 mm., 8.50 gr. — Továbbá 24–25 mm., 8.15 gr.
(A lapok közepén nincs kerek mélyedés.)
51. Sárga bronz, 23–24 mm., 8.60 gr.
A sárga bronz példányokon valamennyin alacsonyabb relief tapasztalható az előlapon és mindkét lapjuk közepe táján rendszeren kis kerek mélyedés van. (5 példányunk van.)

A 85. sz.-hoz.

52. P M S | C | O | LVIM beosztással.
Réz, 29–30 mm., 17.95 gr.

A 86. sz.-hoz.

53. PMS | C | O | LVIM beosztással, mindkét lap közepén kis kerek mélyedéssel.
Sárga bronz, 23–24 mm., 8.43 gr. — Másik példány igen piciny mélyedésekkel a lapok közepén, 24 mm., 7.95 gr.

A 92. sz.-hoz.

54. IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG | P M S C | OL VIM s a szelvényben AN
Koszorús mellkép j. páncélban, | ·V· (A-típus.)
köpenynyel.
Réz, 29—30 mm., 17·77 gr.

55. Mint az előbbi. | Mint az előbbi, de AN·V évszámmal. Jól
fontartott példány.
Réz, 29—30 mm., 16·15 gr.

Uj faj.

56. IMP CAES M ANT GORDIANVS | P M S C | OL VIM s a szelvényben AN
AVG Sugárkoronás mellkép j. pán- | V (A-típus.)
célban, köpenynyel.
Réz, 20—20·5 mm., 8·40 gr.

Philippus senior.

A 95. sz.-hoz.

57. Réz, 20—22 mm., 4·33 gr.

A 96. sz.-hoz.

58. Az előlapi felirat végén AVG PÍ-vel. Az utolsó jegy az M betű csonka első fele;
az egész betűnek nincs elég hely a mellkép miatt.
Réz, 27—27·5 mm., 16·66 gr.

59. Az előlapi felirat végén PM-mel.
a) Sárga bronz, 28—29 mm. 15·68 gr.
b) Réz, 29 mm., 16·88 gr.

A 97. sz.-hoz.

60. Az előlapi felirat végén PM-mel
Sárga bronz, 23 mm., 10·47 gr.

61. IMP IVL PHILIPPVS PIVS FEL | P M S COL VIM s a szelvényben AN V
AVG PÍ Sugárkoronás mellkép j. | (A-típus.)
páncélban, köpenynyel.
Sárga bronz, 23—22 mm., 7·05 gr.

A 98. sz.-hoz.

62. Réz, 28·5—29·5 mm., 4 mm. vastag, 20·52 gr. — Másik példány: 28·5—28 mm.,
17·67 gr.

A 100. sz.-hoz.

63. Feltűnően fiatal mellképpel.
Réz, 29—30·5 mm., 19·25 gr.

A 102. sz.-hoz.

64. Réz, 30—33 mm., 22·21 gr.

65. IMP M IVL PHILIPPVS AVG Ko- | P M S C | OL VIM s a szelvényben AN
szorús mellkép j. páncélban, kö- | ·VI· (A-típus.)
penynyel.
Réz, 29·5 mm., 5 mm. vastag, 24·65 gr. Másik példány: 28—30 mm., 18·74 gr.

A 103. sz.-hoz.

66. Sárga bronz, 27·5—28 mm., 16·73 gr.

A 104. sz.-hoz.

67. Réz, 29—28 mm., 21·18 gr.

A 108. sz.-hoz.

68. IMP M IVL PHILIPPVS AVG Koszo-
rús mellkép j. páncélban, köpeny-
nyel. | P M S | C | OL VIM és a szelvényben AN
·X·I· (a pontok homályosak).

a) Réz, 26—27 mm., 14·49 gr. (hosszú arcú és tüskés szakállú arcképpel).

b) Réz, 27—28 mm., 16·15 gr. fiatal arcú kis kerek fejű arcképpel; a szakáll nem látszik.)

A hátlapi bélyegek is különbözők!

Mindkét arc teljesen más karakterű mint a Philippus senior egyéb pénzeiről ismeretes kerekkoponyájú, nagyfejű, széles szájú, széles szembőrdű arckép. Az előbbi példány határozottan hosszú, tojásdad arcú, kis összeszorított szájú férfiarcképet, ez utóbbi pedig kisfejű, fiatalos és a mennyire e példányból ítélhetek, szakáttalan arcképet visel. A fenti körülményeket Pick idevágó jegyzetere való tekintettel kérem fontolóra venni!

Otacília.

A 112. sz.-hoz.

69. M OTACIL SEVERA AVG diadé-
mos mellkép j., ruházattal. | P M S C | OL VIM s a szelvényben AN
VIII (Az évszám kétszer van verve.) (A-
típus).

Réz, 28·5—29 mm., 16·86 gr.

(Az M rövidítést az OTACIL rövidítéssel együttesen ugyanazon érmen nem ismeri Pick).

Philippus iunior.

A 115. sz.-hoz.

70. Réz, 29 - 30 mm., 16·89 gr.

A 118. sz.-hoz.

71. Sárga bronz, 21·5—21 mm., 3 mm. vastag, 7·25 gr.

Decius.

A 127. sz.-hoz.

72. IMP TRAIANVS DECIVS AV koszo-
rús mellkép j. pikkelyes páncélban,
melynek hátsó része! látható, —
köpeny nélkül. | P M S C | OL VM s a szelvényben AN
XII (A-típus).

Réz, 26—27 mm., 12·70 gr.

73. IMP TRAIANVS DECIVS AV koszo-
rús mellkép j. (páncél és köpeny
kopott és meg nem különböztethető). | P M S C | OL VIM s a szelvényben AN
XII (A-típus).

Réz, 26 mm., 11·82 gr.

A 129. sz.-hoz.

74. Sárga bronz, 20·5—21 mm., 3·67 gr. (kopott).

A 132. sz.-hoz.

75. IMP TRAIANUS DECIVS AVG | P M S | | COL VIM s a szelvényben AN XII Álló nő b., hosszú ruhában, bika és oroszlán közt, fölemelt jobbában gallyat, félig kinyújtott balkezében pedig golyót tart.

Réz, 27 mm., 14.49 gr.

A 135. sz.-hoz.

76. Réz, 27.5—26.5 mm., 14.74 gr.

Etruscilla.

A 138. sz.-hoz.

77. HER ETR | VSCILLA A/G Diadémos mellkép j. ruházattal. | P M | S | CO | LVIM s a szelvében AN XII Hosszúruhás álló nő b., bika és oroszlán közt. Fölemelt jobbában gallyat, kinyújtott balkezében golyót tart.

Réz, 26—28 mm., 13.61 gr.

Etruscus.

A 141. sz.-hoz.

78. Úgy látszik, hogy NVB C-vel az előlapon. Réz, 26 mm., 11.60 gr.

A 144. sz.-hoz.

79. PM | S | CO LVIM beosztással. Réz, 26—27 mm., 13.88 gr. (megviselt példány).

A 146. sz.-hoz.

80. Réz, 24—25 mm., 8.72 gr. (Megviselt példány) (Egyetlen ismert példány).

A 147. sz.-hoz.

81. Réz, 25—27 mm., 11.32 gr. (Előlapja igen jó föntartású, hátlapja kissé lekoptatott.)

Hostilianus.

A 148. sz.-hoz.

82. Az előlapi felirat vége QVINTVS. Sárgabronz, 25—26 mm., 8.46 gr. Előlapja kopottas.

83. C VAI HOST M QVINTVS Mellkép j. páncélban, köpenynyel. (Az N alakja igen széthúzott). | P M S C | OL VIM s a szelvényben AN XII (A-típus).

Réz, 26—25 mm., 9.84 gr.

(Picknek a VAI változat és a QVINTVS végződés két külön példányon van csak említve, de nem együttesen ugyanazon példányon.)

84. C VAI HOST M QVIHTVS CAE | P M S C | OL VIM s a szelvényben AN XII (A-típus).

Réz, 26 mm., 13.60 gr. — 27 mm., 11.53 gr.

85. C VAI ROST M QVIHTVS CAE | P M S C | OL VI(M?) s a szelvényben AN XII (A típus). Az utolsó betű D-hez hasonló.

Réz, 25—27 mm., 10.92 gr.

(Picknél a ROST-változat a CAE végződéssel együtt, u. azon példányon nem ismeretes.)

86. Mint az előbbi, hanem csak páncélban, melynek a háta látszik, köpeny nélkül.

Réz, 26 mm., 12.84 gr. (Igen jó föntartású példány.)

87. Mint az előbbi, hanem páncélban, köpenynyel és az előlapi felirat vége CAF
Réz, 45 mm., 10·19 gr. (kopott).
88. Mint az előbbi, hanem az előlapi felirat vége CAC
Réz, 25—26 mm., 10·84 gr. (kopott).
89. C VI M OST M QVINTVS CAE | P M S C | OL VIM s a szelvényben AN
Mellkép j. páncélban, köpenynyel. XII (A-típus)
(Az N igen széthúzott alakú.)
Réz, 28—26 mm., 11·48 gr.
90. Mint az előbbi, hanem (N?) QVIHTVS | P M S C | OL VIM s a szelvényben AN
CAC-vel. XII (A-típus).
Réz, 26—25·5 mm., 11·91 gr. — 25·5—27 mm., 11·48 gr.
91. Mint az előbbi, hanem a végén CAE | Mint az előbbi.
Réz, 26—25·5 mm., 10·42 gr.
- A 150. sz.-hoz.*
92. P M S | C | OL | VIM beosztással.
Réz, 26—27 mm., 12·00 gr.
93. C VAL HOST M QVINTVS CAE | P M | S | C | OLVI s a szelvényben AN XII
Mellkép j. páncéllal, köpenynyel. Álló nő (Moesia) b., bika és oroszlán közt,
főlemelt jobbjaiban gallyat, félig kinyújtott
baljában pedig golyót tart.
Réz, 26 mm., 12·60 gr.
- A 155. sz.-hoz.*
94. IMP C VAL HOST M QVIHTVS | P M S C | OL VIM s a szelvényben AN
AVG Koszorús mellkép j. páncél- XII (A-típus).
ban, köpenynyel.
Réz, 26 mm., 11·59 gr. (kissé kopott). — Másik példány: 27—25 mm., 10·50 gr.
(kopott).
- A 158. sz.-hoz.*
95. C VAL ROST M QVIHTVS CA(E?) | P M S C | OL VIM s a szelvényben AN
Mellkép j. páncélban (köpenynyel?) XIII (A-típus). (A C jegy a C záróvonalai-
nak túlságos megnyújtásából keletkezhetett.)
Réz, 27—26 mm., 12·58 gr.

Gallus.

- A 160. sz.-hoz.*
96. IMP C VIB TREBON GALLO AVG | P M S C | OL VIM s a szelvényben AN
Koszorús mellkép j. pikkelyes pán- XII (A-típus).
célban, köpeny nélkül.
Réz, 25 mm., 12·53 gr. — Másik példány: 26 mm., 11·77 gr.
- A 163. sz.-hoz.*
97. Réz, 25—24 mm., 2·5 mm. vastag, 7·24 gr. — Jó föntartású példány!
98. P M S | COL VIM beosztással. — Réz, 26—27 mm., 3 mm. vastag, 11·55 gr.
- A 164. sz.-hoz.*
99. IMP CC VIB TRIB GALLVAVG | P M S C | OL VIM s a szelvényben AN
Koszorús mellkép j. páncélban, XIII (A-típus).
köpenynyel. Az V s az A szoro-
san egymáshoz simulnak.

Réz, 27—28·5 mm., 14·53 gr. — További példányok: 26—27 mm., 13·76 gr. és 27—28 mm., 13·76 gr. (Az utóbbi 2 példány kissé kopott.)
(Ugyanazon előlapi, de két különböző hátlapi bélyeggel vert példányok.)

A 165. sz.-hoz.

100. IMP C GAILVS P FELIX AVG Koszorús mellkép j. páncélban, köpenynyel. | P M S C | OL VIM s a szelvényben AN XII^I (A-típus.)

Réz, 28—28·5 mm., 13·23 gr.

101. IMP C GALLVS P FELIX Ac Koszorús mellkép j., páncélban, köpenynyel. | P M S | COL VII s a szelvényben AN XI^I (A-típus.)

Réz, 26—26·5 mm., 10·50 gr.

102. Mint az előbbi. | P M S C | OL VII s a szelvényben AN XI^I (A-típus.)

Réz, 25·5—26 mm., 9·17 gr.

A 168. sz.-hoz.

103. Réz, 26 mm., 10·51 gr. (szép példány).

104. IMP C GALLVS P FELIX AVG Koszorús mellkép j., páncélban, köpenynyel. | P M S | CVPV s a szelvényben AN XIV (A-típus.)

Réz, 26 mm., 9·88 gr.

105. Mint az előbbi. | P M S | COL VI s a szelvényben AN XIV (A-típus.)

Réz, 25—26 mm., 9·55 gr. — Másik példány: 25 mm., 10·15 gr.

A 169. sz.-hoz.

106. P M S C | OL VIM beosztással.

Réz, 25 mm., 8·575 gr. — Másik példány: 25—24 mm., 8·99 gr., de más előlapi bélyeggel verve.

Mindkettőn homályos az előlapi felirat második fele; a könnyebbik példányon mintha talán PI állana (P helyett).

(Pick nem ismer eredeti példányt, hanem csak Agnethler leírása után adja e fajt.)

Volusianus.

A 172. sz.-hoz.

107. Réz, 27·5—29 mm., 14·15 gr.

108. IMP C C VIB VOLVSINVS AVG Koszorús mellkép j., páncélban, köpenynyel. | P M S C | OL VIM s a szelvényben AN XII (A-típus.)

Réz, 26—25·5 mm., 11·86 gr.

A 175. sz.-hoz.

109. Réz, 27—28 mm., 13·58 gr. — További példányok: 25—26 mm., 11·56 gr. és 26·5—27 mm., 8·90 gr.

A 176. sz.-hoz.

110. Réz, 26·5—27 mm., 13·68 gr. — További példányok: 25—26 mm., 9·63 gr. és 26—25 mm., 2 mm. vastag, 7·19 gr.!

111. IMP C VOLVSIANVS AVG Koszorus mellkép j., páncélban, köpeny-nyel. Réz, 26 mm., 9·24 gr. | P M S | COLVM s a szelvényben AN XIII (A-típus.) (A felirat eleje P N S-nek is olvasható.)

Uj faj.

112. IMP C VOLVSIANVS AVG Koszorus mellkép j., páncélban (?), köpeny-nyel. Réz, 25 mm., 9·75 gr. — Szélein kopott, különben jó föntartású példány. | P M S | C | OL VIM s a szelvényben AN XIII Álló nő hosszú ruhában b., bika és oroslán közt. Fölemelt jobb kezében gallyat (?) tart, bal kezét az oroslán fölé csüneti. (A felirat eleje P N S-nek is olvasható.)

113. Mint az előbbi, hanem a hátlapon P M S | | COL VIM Réz, 25 mm., 8·57 gr.

(A gally egyik példányon sem látható, mert a lapka szélére került és lekopott, de az előbbi példányon az ág vége a nő kezében valószínűséggel megkülönböztethető.)

„Bizonytalan császár.”

A 178. sz.-hoz. (Helyesbítés.)

114. Az előlapon IM REBG (vagyis Trebonianus Gallus neve) határozottan olvasható. Réz, 30 mm., 2 mm. vastag, 11·58 gr.

Aemilianus.

A 179. sz.-hoz.

115. IMP C M AEMILIANVS Koszortús mellkép j., páncélban, köpeny-nyel. Réz, 24—25·5 mm., 8·29 gr. | P M S C | OL VII s a szelvényben AN XIV (A-típus.)

Valerianus.

A 185. sz.-hoz.

116. IMP P LIC VALERINO AVG Koszorus mellkép j. páncélban, köpeny-nyel. (Igen széles és laza N betűvel.) Réz, 26 mm., 9·99 gr. | P N S | COL V s a szelvényben AN XIV (A-típus.)

(Valószínűleg azonos változat a Pick által idézett góthai példánnyal, de ezen Pick szerint VALERIAIO áll és a hátlapi felirat más beosztású.)

A 188. sz.-hoz. (Helyesbítés.)

117. IMP VALER | IANVS P AVG Koszorus mellkép j. páncélban, köpeny-nyel. Réz, 25—27·5 mm., 7·95 gr. (Hiányos példány). Egyetlen ismert eredeti példány. | P M S C | OL VIM s a szelvényben AN XV¹ (A-típus) (A XV után még egy kissé rézsütös vonásnak a felső vége látszik.)

Igen valószínű, hogy ezen durva művű példányon az évszám helyesen XVI-nak olvasandó, bár éppen az utolsó vonás csak részben konstatálható. Ez esetben azonos lenne a Pick 190. sz. éremmel, csakhogy durva kivitelű bélyegváltozatban.

A 190. sz.-hoz.

118. Az előlapon P-vel. — Réz, 29—28 mm., 12·09 gr.
119. Az előlapon PF-fel. — Réz, 25—26 mm., 8·58 gr.

120. Az előlapon PF-fel, a hátlapi felirat megszakítás nélkül; az évszám "INX VI
Sárga bronz, 26—27 mm., 3 mm. vastag, 13.83 gr.
121. IMP VALERIANVS P AVG Koszorús mellkép j. páncélban, köpeny-
nyel. P M S C | OL VIM (nagy űr az utolsó
szó előtt) s a szelvényben AN XVI. (pont-
tal a végén) (A-típus).
Réz, 26—27.5 mm., 2 mm. vastag, 9.37 mm.
122. Mint az előbbi. P M S C | OL VIII s a szelvényben AN XVI
(A-típus).
Réz, 25—26.5 mm., 8.58 gr. Megviselt példány.

Mariniana.

A 191. sz.-hoz.

123. Félhold nélkül. Hátlapja igen durva kivitelű.
Réz, 26—26.5 mm., 10.92 gr.
124. DIVAE MARINIANAE Fátyolos mell-
kép j. ruházattal és félhoddal. P M S C | OL VI s a szelvényben AN XVI
(A-típus). Durva kivitelű.
Réz, 27—25 mm., 8.40 gr.
125. DIVAE MARINIANAE Fátyolos mell-
kép j. ruházattal, félhold nélkül. P M S C | OL VI s a szelvényben AN XVI (?)
(A-típus). Az évszám homályos, de a hátlap
ugyanazon bélyeggel veretett mint az előbbié.
Réz, 27—26 mm., 8.63 gr. (Közepes föntartású példány.)

Gallienus.

A 192. sz.-hoz.

126. Réz, 26—27 mm., 13.14 gr.

A 193. sz.-hoz.

127. Réz, 26—27 mm., (3 mm. vastag), 11.43 gr. (Igen kopott!) Másik példány: 26—
26.5 mm., 8.79 gr.

A 194. sz.-hoz.

128. Réz, 26 mm., (4 mm. vastag), 12.21 gr. — Másik példány: réz, 25—26 mm.,
(3 mm. vastag), 9.06 gr.
Pick csak a 71, 76, 83, 85, 86, 89, 92, 98, 108, 112, 123, 132, 135, 144, 146,
155, 160, 164, 165, 168, 172, 175, 176, 178, 179, 188, 191, 192. és 194. sz. fajoknál
említi a m. nemz. múzeum („Budapest”) példányait.
Ezen felsoroltakon kívül bírja a m. nemz. múzeum még a 72, 73, 77, 78, 79, 80,
81, 84, 93, 95, 96, 97, 100, 102, 103, 104, 105, 115, 116, 118, 120, 124, 125, 127,
128, 129, 136, 137, 138, 141, 142, 147, 148, 150, 158, 163, 169, 174, 185, 190 és
193. sz. viminaciumi pénzeket is.

MARKIANOPOLIS (MOESIA INFERIOR).

Elagabalus.

Uj faj.

129. AVT K M AVPHAI ANTΩNEINOC TIANOV MAPKIANOΠOΛITΩN
AV Koszorús mellkép j., úgy
látszik: páncél és köpeny nélkül. Az Ω és N a felirat végén — úgy látszik,
de nem biztos — hogy két külön betűt
alkot, nem pedig monogrammot. — Hera
hosszú ruhában áll b., jobb kezével csészét
nyújt, balkezével hosszú pálcára támasz-
kodik.
Réz, 24—25 mm., 9.23 gr.

(Előlapja Pick 883. sz. érmével egyezik, kivéve hogy ezen a páncél és köpeny bizonyos és hogy az AV után nincs vonalka, hátlapja pedig esetleg Pick 880. sz. érmével azonos, csak hogy ezen a felirat két utolsó betűje monogrammba van egyesítve.

A Picknél felsorolt budapesti példányokon kívül bírja még a nemz. múzeum a 690, 750. és 1031. sz. markianopolisi pénzeket is.

Elagabalus és Julia Maesa.

Uj faj.

<p>130. AVT K M AVPH ANTΩNEINOC
AVT IOVAIA MAICA Elagabalus
koszorús mellképe j., páncélban,
köpenyvel és vele szemben Julia
Maesa diadémós mellképe b., ruhá-
zattal. A két fej közt kis kerek
mélyedés.</p> | <p>VII CEPT TITIANOV MAPKIANOΠOΛITΩN
Zeus áll balfelé, jobb kezével csészét nyújt,
baljával gombosvégű hosszú pálcát (scep-
trum) tart. A bal mezőben a csésze alatt
E jegy. A mező közepe táján kis kerek
mélyedés.</p> |
|---|--|

(Előlapja és hátlapi felirata a Pick: 975. sz. éremmel, hátlapi képe a Julius Antonius Seleucus féle, Picknél 935. sz. érem hátlapi képével egyezik.
Sárga bronz. 27·5—27 mm., 12·24 gr.

NIKOPOLIS AD ISTRUM (MOESIA INFERIOR).

Severus.

Uj faj.

<p>131. AV. . . . HPOC Koszorús mellkép j.,
páncél és köpeny nélkül. (Sept.
Severus.)</p> | <p>NIKOΠOΛA ΠPOC IC Fortuna áll j., jobb
kezével kormánylapátra támaszkodik. bal
kezében bőségszarvat tart.</p> |
|---|---|

Réz, 17 mm. (hiányos példány).

A Picknél felsorolt budapesti példányokon kívül bírja még a nemz. múzeum az 1263. és 1874. sz. nikopolisi pénzeket is.

Daciai és moesiaí pénzek.

A legutóbbi füzetünkben közzétett sorozathoz pótléku csatoljuk az alábbi éremleírásokat, csupa Pick előtt ismeretlen változatokat, melyeket említett közleményünk megjelenése óta szerzett a m. nemzeti múzeum.

DACIAI PÉNZEK:

A 16. sz.-hoz (Pick szerint):

1. PROV | IN | CIA | DACM | (így!)
Réz, 27–28 mm., 15·82 gr.

Az 54. sz.-hoz:

2. PROVIN | | CIA DACIA | beosztással, ANV⁷ évszámmal (egy vonalka a V után).
Réz, 26·5 mm., 11·06 gr.

VIMINACIUMI PÉNZEK:

A 104. sz.-hoz:

3. P M S C | OL VIM beosztással és ANVIII⁷ évszámmal (csúcsára állított háromszög az évszám után).
Réz, 28·5–28 mm., 17·87 gr.

A 128. sz.-hoz: (Helyesbítés.)

4. A multkor közölt sorozatban a 73. sz. éremleírás nem a 127., hanem a 128. sz.-hoz tartozik (Pick szerint) és az előlapi felirat IMP C M Q TRAIANVS DECIVS AV (így helyesbítendő). Ebből a változatból egy 26–28 mm. és 13·40 gr. példány is került a m. nemzeti múzeumba.

A 179. sz.-hoz:

5. Olyan, mint a Num. Közlönyben közölt 115. sz. érem, hanem a hátlapon P N S | COL VII beosztással.
Réz, 24–25 mm., 10·03 gr.

Gohl Ödön.

